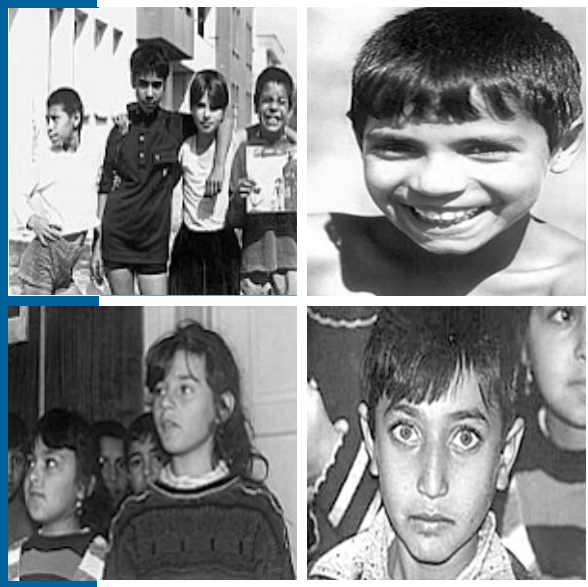

ISMO

ISMO International Society for Mobile Youth Work

Международно дружество за Мобилна работа с юноши

Концепцията Мобилна работа с юноши

перспективи за
България

Das Konzept Mobile Jugendarbeit – Perspektiven für Bulgarien
Концепцията Мобилна работа с юноши – Перспективи за България

Издател:

ISMO

International Society for Mobile Youth Work

Международно дружество за Мобилна работа с юноши

Специализиран съюз в Дяконишен верк на евангелската църква в Германия

(Fachverband im Diakonischen Werk der Evangelischen Kirche in Deutschland)

ул. „Щафленбергщрасе“ № 76 - D – 70184 гр. Щутгарт/Германия

(Staffenbergstraße 76, D – 70184 Stuttgart/Deutschland)

www.ismo-online.de

Ответственный Редактор издания: Валтер Шпехт (Walther Specht)
profspecht@t-online.de

Оформление: Дитмар Липков (Dietmar Lipkow)

Снимки: Фондация „Покров Богородичен“; Сдружение „Самаряни“

Превод от немски на български език: Пролет Белчева (Редакционна преработка: Мария Янкова)

Печат: Печатница Мак ГмбХ, Шонаих/Германия (Druckerei Mack GmbH, Schönaich/Deutschland)

1. издание 2007 г.

Kooperationspartner von ISMO:

Pokrov Stiftung Bulgarien

ISMO:

Pokrov

		Валтер Шпехт Мобилната работа с юноши в Европа	69
	8	Матиас Ройтинг Мобилната работа с юноши – Прилагане на формите и принципите на работа в Германия	85
Валтер Шпехт Кратко представяне на ISMO	11		
Пламен Сивов Фондация Покров Богородичен	13	Валтер Шпехт Социално-педагогическото развитие на функционалните еквиваленти като ключова концепция на Мобилната работа с юноши.	99
Мария Янкова/Матиас Ройтинг Квалификационен курс Мобилна работа с юноши	17	Вернер Кюблер Установяване на контакт и поддържането му в рамките на Мобилната работа с юноши	109
Валентина Симеонова Социално- правни рамкови условия за работата с „деца и юноши на улицата” и с деца в риск в България	19	Зигрфрид Кепелер/Валтер Шпехт Анализът на социалната среда като основа на Мобилната работа с юноши	121
Сийка Чавдарова – Костова Култура и ситуация на живот на ромите в България	34	Тони Манасиева Концепцията Мобилна работа с юноши в обучението и практиката на социалната работа в Република България	130
Пламен Сивов Дякония и социална дейност	49		

141

:

– теолог, координатор Мобилна работа с юноши в България

(Siegfried Keppeler) – дипл. педагог, Дяконишес Верк Вюртемберг

(Werner Kübler) – дипл. педагог, по настоящем работи в службата за младежта, гр. Щутгарт

– преподавател, Факултет по Педагогика, Софийски Университет “Св. Климент Охридски”

(Matthias Reuting), дипл. социален работник (специализирано ВУЗ), Областна работна група Мобилна работа с юноши/работа на терен Баден Вюртемберг, регистрирано дружество

– директор на Дирекция “Стандарти и анализи” на Държавна агенция за закрила на детето към Министерски съвет

– директор на фондация Покров Богородичен

(Walther Specht) – Проф. д-р, социален работник и дипл. педагог, Университет гр. Тюбинген и Международно дружество за Мобилна работа с юноши (ISMO)

– преподавател, Факултет по Педагогика, Софийски Университет “Св. Климент Охридски”

парите, които правителството ще заделя за тази цел, да бъдат изпращани направо в Брюксел и нека там решават коя страна и как да помагат”. Моята реакция беше да не се съглася. И се водех от същата тази логика, която ме е водила в работата ми в православната организация Покров, на която съм директор. Казах: „Ако наистина искаме да помогнем, ако имаме истинското разбиране за помощта, ние трябва да направим всичко възможно, за да отидем лично на тези места – Афганистан, Ирак, в страните от Третия свят. Не знам за философията на правителството и на неправителствените организации, но Църквата не би трябвало да помага „дистанционно” и „неприсъствено”. Ако се водим от християнски мотиви, нашето място е там, където хората страдат. Нашето място, а не мястото на парите ни. Да, това е по-трудно, и може би ще преживеем разочарования и провали. Но любовта по природата си не е лесна и безпроблемна.

Философията на правителствения служител (да изпратим парите на някой друг, който да се оправя с трудностите) ми напомни силно на философията на дарителите на шоколади за децата в домовете за сираци.

Другият подход, този, който ти казва: „Иди и виж” и „Оставете децата да дойдат при Мене” – е християнският.

1. : .

Днес в почти всички райони на Земята има деца на улицата. До преди няколко години те бяха смятани – от гледна точка на Европа и на Северна Америка – за проблем само на развиващите се държави в Латинска Америка, Африка и Азия. Днес дискусиата за съществуването на деца на улицата в САЩ, Канада и в европейските страни, както и в бившите съветските републики, не може да бъде избегната. Всеки, който наистина иска да ги види, ги намира както в централните части на градове като Ню Йорк, Мадрид, Букурещ, Неапол, Москва, Кьолн, Марсилия и Варшава, така и в гетата или в упадналите квартали със стари сгради.

Понятието „деца на улицата” внушава висока степен на хомогенност на сравнителните белези, които обаче не могат да бъдат потвърдени от науката. Това важи както за индикатори, които се отнасят до житейските ситуации, културната среда и „кариерите”, през които децата трябва да преминат по пътя на тяхната социализация на улицата, така и за съответните житейски ситуации и начините за справяне с тях .

Организацията за помощ на децата към Обединените нации определя предполагаемия брой на децата на улицата по целия свят на около 80 до 100 милиона (UNICEF Германия 1992). В тази статистика са включени млади хора на възраст до 18 години, за които улицата в най-широкия смисъл на думата се е превърнала в основна житейска среда и които не получават съответната защита. Понятието „улица” включва и запустели или срутени сгради, респективно жилища. От всичките тези 80 милиона деца, според данни на UNICEF 40 милиона от тях са само по улиците на градовете в Латинска Америка, другата голяма част се разделя между Азия и Африка и една малка част между САЩ и Европа.

Въпреки, че почти в целия свят се говори за „деца на улицата“, няма общоприета от всички, дефиниция на този социален проблем. Тогава как да станем по-съпричастни на този феномен? Предлагам да използваме една дефиниция от гледна точка на практическия професионален опит. Дългогодишният опит на Мобилната работа с юноши, с деца и юноши в риск, за които улицата беше, респективно е, важно място за социализация, очертава една дефиниция, която се използва най-вече за ситуацията в Европа. Една изследователска група на Съвета на Европа в Страсбург публикува още през 1994 г.:

„Децата на улицата са деца под 18 годишна възраст, чиято среда, на живот, за кратък или по-дълъг период от време, е улицата. Тези деца живеят местейки се от място на място и тяхната група от връстници или другите им контакти са на улицата. Официално тези деца живеят или при родителите си или в някоя социална институция (Помощ при възпитанието, Юношеска психиатрия, други дружества). При това е много характерно, че те имат ограничен контакт или въобще нямат такъв с всичките тези лица, които са отговорни за тях, като например възрастни, родители, представители на училищата, на институции за подпомагане на юношите и на социалните служби” (Council of Europe 1994: 23). Ако следваме тази дефиниция, то това означава, че трудното разграничение между деца (в Германия до 14 години) и на юноши (в Германия 14 до 18 годишни) е отстранено. Така юридическото разграничение не се покрива с фактическата житейска ситуация, с която се сблъскват подрастващите.

Освен това определението съдържа и ясни указания за това, че има хора, които са отговорни за това, че юношите живеят на улицата. Тези хора обаче не могат или не искат да изпълняват задълженията си. Това е близо до заключението, че за детето, което живее в предимно незащитената среда на улицата, трябва да бъдат положени нови усилия, за да му се обърне внимание и да се организира предоставянето на помощ.

Общо, може да се каже, че децата на улицата често търсят отчаян

изход в употребата на наркотици, в кражбите, в проституцията, в насилието и в търговията с наркотици, за да могат да преодолеят преживяно отхвърляне, равнодушие или безскрупулно използване, насилие, изкушение или изолиране. Много деца са принудени да работят тежко, без да получават нищо за труда си. Често чрез тайфите или уличните банди, търсят заместител на семейството, място, където могат да избягат от психическия или емоционалния стрес, система за преживяване, която им гарантира сигурност и защита. Нещо, което много често им е липсвало в досегашния живот. Те живеят или сами или в клики и банди. Много често са недохранени, в лошо здравословно състояние или гладуват още от раждането си. Липсва им внимание, защита, възпитание и образование – и най-вече любов.

За много деца и юноши улицата изпълнява едновременно функцията на жилище и на месторабота. Почти винаги без благоразположението и подкрепата на възрастните, те трябва ежедневно да се сблъскват с новото, и доколкото могат, да водят борба за оцеляване. Това важи, както за деца и юноши, които понякога се виждат със семействата си, така и за тези, които са изоставени напълно. „Когато се събуждат сутрин те още не знаят, откъде ще си намерят нещо за ядене и дори, дали въобще ще намерят нещо. В тяхното ежедневие те трябва да приемат всичко така, както се е случило, колкото и ужасно да е то. Те не могат да правят планове за бъдещето си, не могат да отложат задоволяването на техните нужди ... понякога дори не знаят откъде идват и накъде са тръгнали” (Agnelli 1986:32).

Сравнено с преживените преди това в семейството лишения и насилие, животът на улицата е едно значително облекчение, а след определено време се превръща и в „нормално състояние”. Но това не трябва да се разбира в смисъл, че съществуването на улицата е една радостна алтернатива, както се описва в някои романтични представи за детството на улицата. Преживяното на улицата обаче, създава същевременно и едно субкултурно пространство със своеобразен облик. Животът на улицата, като място, на което

се „случва нещо“, където се очаква и се изживява напрежение, възбуда и „екшън“ може дори да събуди силно възхищение. Съществуването на улицата без защита от страна на семейството или на други представлява едновременно нарушение на всички човешки права, на прехрана, на дом, на здраве, на образование и на свобода – но разбира се, среща се трудността, че не може да бъде установен само един фактор, който е причина за това.

2.

Мобилната работасюношиетърсецаиориентирана към социалната среда концепция за консултиране на юноши: Осъществява се в рамките на социалната педагогика и на социалната работа, като се работи в група или с индивидуални случаи. Мобилната работа с юноши е насочена към квартала, и социалната среда. Нейната цел е да предотврати или да обърне хода на процесите на изолиране на юношите. При това тя се стреми да използва ресурси и силата на самопомощта за решаването на социални проблеми в общността и за (намирането на дългосрочни решения). Днес различаваме две форми на Мобилна работа с юноши: Концепция, ориентирана към работата с общността, която възникна в големите гета („квартали без възможности за социално развитие“) и дейност, която е ориентирана по-скоро към отделни части на града или целеви групи в оживените центрове на големите градове. В началото Мобилната работа с юноши започна под формата на работа с общност.

Развитието на концепцията на Мобилната работа с юноши през 60 години в Германия ни връща към дискусиите с американски автори и към проекти за работа с делинквентно действащи младежки улични групи и улични банди (street work, street corner work, street gang work, street club work), както и до работата с общността (Shaw and McKay 1942, Spengel 1966; Miller 1986, подробно по темата: Specht 1979).

Практическата професионална мобилна работа с юноши в Германия е започната от Дяконията на Евангелистката църква

през 60-те години на 20 век. Концепцията е взета от Чикагската школа, развита от (Shaw and McKay) в САЩ през 20-те години (area approach). В Германия обаче Мобилната работа с юноши е свързана и с традицията на работата с общността в Холандия (сравни „категорийна“ работа с общността от Bolz/Boulet 1973). През 60-те години, по време на фазата на западногерманската урбанизация, в края на градовете бързо израснаха нови строежи, но социалната инфраструктура, най-вече за юношите, беше пренебрегната значително. През този период това се отнасяше и за много други европейски държави.

Рокери, правещи негативно впечатление, младежки клики и банди, които правеха проблеми на публични места и които привличаха общественото внимание към себе си, бяха предизвикателство не само за полицията и за съдилищата за непълнолетни, но и за социалната работа и социалната педагогика. Така се случи, че началото беше поставено от Евангелската общност в Щутгарт, и от 1967 г. концепцията на Мобилната работа с юноши – заимствана от САЩ и адаптирана към проблемите в Германия – се прилага като успешна концепция за практическа социална работа и работа с юноши. Присъединиха се и други неправителствени, а по-късно и правителствени организации.

В средата на 70-те години бяха създадени и извън Щутгарт – в провинцията Баден Вюртемберг – други проекти и организации на Мобилната работа с юноши.

Днес в Баден Вюртемберг, в 94 града и общини, има центрове на Мобилната работа с юноши, а на територията на Федералната република централните са около 1200, считано от края на 90-те години, тя се разви и в новите федерални провинции.

2.1

:

?

Причините за възникването на Мобилната работа с юноши днес, 39 години след първите социално-педагогически опити за прохождение в квартала на Щутгарт – Фрайберг (1967 г.), не са много по-различни

от тогавашните. Почти във всяка община, във всеки град, винаги става дума за особени юноши, трудни, имащи нужда от внимание или млади хора с деликвентно поведение.

Основният въпрос от тогава си остава същия и днес вече придобива глобални измерения: Трябва ли да се погрижим за тези бездомни, бедни, необразовани, извършващи насилие, оцетени, криминално проявени, болни, недохранени, презрени, взимачи наркотици, провокиращи, екстремистко ориентирани деца и юноши или да ги изолираме чрез незначитане, наказание, репресия и все повече държавен потенциал за санкциониране? Дали юношите с девиантно и делинквентно поведение (пънкари, скинари, гангстери, клики, младежки банди, юноши, взимачи наркотици, хулигани и т.н.) биват определяни като „заstraшени“ или „заstraшаващи“?

Решаващ за това, дали да бъде избран социално-педагогически метод или да бъдат предприети репресивно-контролиращи действия, е фактът кое определение се е наложило в общество за младежка политика. Помощ или контрол, внимание или изолиране са двойките антоними, които често бурно се обсъждат. В много случаи се стига до една комбинация от двата вида, особено, когато са били нарушени закони. Юношите с девиантно поведение провокират конфликти, но и жертви. Междувременно, и училищата започнаха да съобщават за все повече насилствени прояви на юноши, които без съмнение вече са по-груби и брутални. В настоящата дискуссия това води все повече до поощряване на преустройството на училищната социална работа и до все по-силно сътрудничество на Мобилната работа с юноши с училищата за постигане на общия интерес – предотвратяване на социалното изолиране на младите хора. Тъй като изолирането често върви заедно със стигматизацията, то целта на Мобилната работа с юноши е и предотвратяването на процесите на стигматизация и по възможност започването на процеси на рестигматизация. При това Мобилната работа с юноши разчита на доверието и доброволността на юношите, на които представя предложения за развитие, „функционални еквиваленти“ (Шпехт 2006 г.) и

възможности за справяне с живота, без да нарушават законите. Проблемната възраст най-често е между 12–19 години. Понякога и младежи под или над тази възраст са целевата група на Мобилната работа с юноши.

2.2

Концепцията на мобилната работа е съставена от четири взаимосвързани области: Индивидуална помощ, работа на терен, работа в група и работа с общност. Характерно за Мобилната работа с юноши е, че всичките четири работни области са свързани концептуално една с друга.

2.2.1

В работата с индивидуален случай, първоначално Мобилните социални работници с юноши са отговорни за всички проблеми, които юношите им споделят и ги разглеждат в контекста на ориентираа към ежедневието консултативна дейност (Thiersch 1992). Това е следствие от опита, показващ, че юношите се доверяват само тогава, когато вече са на лице изградени доверителни отношения. Юношите избират възрастните, които да им помогнат да се справят с трудностите не според тяхната официална компетентност, а според случайности, които им се разкриват и предоставят в ежедневието. Затова Мобилните социални работници се сблъскват с множество теми в рамките на първия контакт и чак при втората крачка става ясно, дали да се установи например контакт с институции, даващи съвети за погасяване на дългове или предоставящи помощ за преодоляване на проблем с наркотиците. В индивидуалния случай това се изяснява по време на последващия консултативен процес и според желанията на юношите. Личната консултация включва, както кризисна интервенция, така и дългосрочна консултация – доколкото е необходимо. Това означава, че многостранните проблеми на юношите трябва да се разглеждат от гледна точка на тяхната индивидуална житейска ситуация и трябва да се разработят съответните помощни процеси. В случаите, когато за отделния юноша има други младежи, приятели, клика, банда, които

имат много голямо значение за него, те – изследвани систематично – трябва да бъдат интегрирани в помощния процес. Работата с група или работата в клуб предлагат необходимите рамки за това. Това означава, например, че приемането на мобилния социален работник в качеството му на групов педагог, му дава първоначален достъп или поне подпомага достъпа му до отделния юноша.

Предлагането на индивидуална или групов консултация се отнася преди всичко за следните области: семейство, училище, образование, клика, работа и безработица, легална или нелегална употреба на наркотици, регулиране на дългове, сексуалност и опасност от заразяване с вируса на СПИН. Към това се прибавя и особено значимия за юноши с деликвентно поведение, болни или наркозависими юноши, контакт с институции, лекари, клиники, организации, поемащи разходи, полиция и съдебна система, затвори и жертви (Областна съвместна работна група 1997 г.)

2.2.2 (Street Work) – ,

Работата на терен като професионален начин на работа на социалната работа и на социалната педагогика, води началото си от САЩ. Там, в края на 20-те години, най-вече в големите градове, във връзка с покачващата се юношеска престъпност са били разработени съответни социално-педагогически програми. За типични целеви групи на тази отделена от социалните организации помощна форма, която се намира директно на улицата се е смятала youth gang, това е свободно структурирана юношеска улична група, клика или младежка банда. В определена степен социалната работа била преместена и вече се осъществявала на местата, където юношите се срещат или където се събират. През годините са използвани следните термини за тази амбулантна консултативна дейност: street corner worker, street gang worker, area youth worker, outreach youth worker, street club worker и field worker. След 2-та Световна война започват да се практикува такава работа на терен в почти всички западноевропейски държави, в Африка, Азия, Латинска Америка и в Австралия. Ще спомена няколко

примера за термини от Европа: във Великобритания са наричали работата на терен „Detached Youthwork“ или „Outreach Youthwork“, в Холандия „Street Corner Work“, в Швейцария „Gassenarbeit“ (работа в малките улички) или „Мобилна работа с юноши“, във Франция се говори за „Travailleurs de la Rue“, а в Австрия и Германия както Работа на терен, така и Мобилна работа с юноши. След глобалната политическа промяна през 1989/1990 г. се появява работа на терен и в източноевропейските държави.

Работата на терен е методологична концепция, която, от гледна точка на Мобилната работа с юноши, се нуждае, от една страна, от местно и насочено към общността внедряване в социалната среда, а от друга страна, трябва да има нещо конкретно, което да предложи на юношите: Хора, които имат време за тях; телефон, за да могат да се свържат с институциите или да питат за работа; чаша кафе; душ; място, където юношата може да намери спокойствие; приемна, където да могат да бъдат преодолявани кризи, както и място за обмен на идеи за организация на свободното време, и за подкрепа на желанието им за собствено помещение в квартала или програми за социални контакти с други юноши.

2.2.3 –

Мобилната работа с юноши възниква и като практическа критика към изцяло индивидуализирания подход в помощта за юноши. През 60-те години, а и днес понякога, ролята на връстниците като инстанция за социализация, едновременно с родителите и училището, не се интегрира продуктивно във формите на реакция на Помощта за юноши. Мобилната работа с юноши се обръща към вече съществуващите клики (тайфи) и неформални групи, защото тези образувания имат основно значение не само за формирането на представите и поведението, но и за преодоляването на предизвикателствата на развитието на децата и юношите. Понятието клика се използва често като синоним на понятията реег или реег-group и определя един тип неформални групи, които могат да бъдат описани като „предсказуемо образувание, в което

нуждите и преживяванията имат предимство. Принадлежността има по-скоро повърхностен характер и не е обвързана с формални правила. Възможно е неформалните структури да имат признаци за вътрешна йерархия, но се ръководят само от непосредственото влияние на принадлежността към кликата” (Liebel 1991:304-312). Кликите показват, на първо място, признак за локална ориентация в социалната среда и затова се различават от субкултурните групи, които са формирани отворено и пространствено неограничено и много често се образуват въз основа на различна музика или начин на живот.

Кликите, в тяхната социална структура, са характерни „с равенство в отношението един към друг” (Karrmann 1991:364). По това те се различават от юношеските банди или gangs, които имат йерархична социална структура на водачи и на водени.

Много преди изследванията насочени към юношите в Германия да започнат да се занимават с кликите, в САЩ вече бяха изследвани бандите и най-вече младежките банди. Традицията се връща много назад до предишните разработки на Чикагската школа за социално-екологичното изследване на престъпността и до класиката в изследването на бандите „The gang“ (Thrasher 1926).

Днес има форми на преживяване, при които групата на връстниците, (тайфата) кликата има много важно значение. Въз основа на растящата индивидуализация и на все повече нарастващата загуба на ориентация на юношите, днес кликите се описват често като „значими за оцеляването, централни инстанции за социализация” (Ferchhoff 1990:72). Това важи най-вече за случаите, в които, в семейството не могат да бъдат задоволени в достатъчна степен основните нужди. Освен това при кликите играе роля и аспектът на териториалното предпочитание или налагане, завладяването на един „turf”, на суверенна област на кликата или на бандата в жилищен квартал или градска част. Това важи най-вече в случаите, когато има няколко враждуващи клики.

Мобилната работа с юноши се занимава концептуално с тези факти в рамките на нейната работа с група или в клуб и подкрепя

многогранно социално-пространствените процеси на заселване на юношите в квартала. В тази подкрепа е включено например създаването на места за срещи през свободното време (клубове, юношески центрове, достъп до общински центрове, Drop-ins и др.). В контекста на групата се учи и отучва съвместно и се провеждат социални дискусии. Юношите чувстват групата не само като източник на признание и сигурност, но и като стабилизиращ коректив, когато тяхното поведение не бъде одобрено от кликата. Така кликата е едно социално място, което предлага принадлежност, доверие, статус, ориентация и респект и по този начин се задоволяват основни човешки нужди. Най-вече родителите и представителите на контролиращите социални инстанции често смятат, че кликата, групата, бандата може да примама към отклоняващо се поведение. Това е вярно и точно поради тази причина Мобилната работа с юноши насочва вниманието си върху положителните качества и ресурси на членовете на кликата. В тяхното продуктивно многообразие на социално приемливи видове поведение, те могат да бъдат един силно действащ коректив за отклоняващото се поведение на отделни членове на групата. Така Мобилната работа с юноши се намира в противоречие с репресивно-контролиращите форми на подход към проблемните на девиантно и делинквентно проявени улични групи. Споменатите основни човешки потребности в много случаи не се задоволяват в достатъчна степен в контекста на ежедневното социално обкръжение на юношата (семейство, училище, професия, работа) и затова той се нуждае от заместител, който кликата или групата му осигуряват.

Именно този потенциал на юношеските групи насочва Мобилната работа с юноши към избора им за изходна точка на педагогическите процеси и използването им в подкрепа на отделния юноша, който се намира в трудна житейска ситуация. Затова е нужна дългосрочна работа за изграждане на взаимоотношения, която да се осъществява под формата на атрактивни предложения за прекарване на свободното време, „функционални еквиваленти” (виж горе) и систематична работа с група (Häberlein, V./Klenk, B. 1997:124-132).

2.2.4

Тъй като интеграцията и изолирането, приемането и отхвърлянето, възникването на проблема и решението често се намират в непосредствена близост до младите хора, то Мобилната работа с юноши определя работата с общността като основен свои приоритет. Тя се вдъхновява от американските образци, като например, от работата на Saul Alinsky (1973 г.) и от концепциите за активираща и конфликтно-ориентирана работа с общността на Bahr/Gronemeyer (1974), но и от аналитичните подходи към общността, които са били практикувани още в края на 19 век от Движението на Зетлемент (Müller 1988). Чрез анализ на социалната среда, освен местните нужди се определят и възловите точки на Мобилната работа с юноши, които след това се обхващат тясно в план за подкрепа юношите (сравни Specht 1979, 1980 und 1992). Към ориентацията към общността на Мобилната работа с юноши спада и това, че съществуващите на местно ниво предложения се събират на едно място, в общностна мрежа на институциите, и се създават необходимите за това комитетни структури, като например, работни групи в отделните части на града. Чрез присъствието в общността, чрез един кабинет в качеството му на приемна в квартала или чрез помещения за кликата се създава предпоставка за установяване на контакт с гражданите. Извън работата с юношите и семействата, жителите на квартала или на общината са адресати на целеви действия, които могат да помогнат да се подобри социалната атмосфера или да се стигне до продуктивно разрешаване на социални или политически конфликти. В тази връзка много важна роля играе развитата през 1985 г. в моделния проект „Hallschlag“ концепция на „лаиците консултанти“. Юноши, които са били в риск преди време или ангажирани доброволци от квартала, по време на социално-педагогическия процес, се превръщат в положителни модели за по-млади клики, респективно членове на клуба и стават както протагонисти за интересите на юношите, така и една инстанция за демократичен контрол на социалната работа.

3. ISMO

ISMO „International Society for Mobile Youth Work“ в гр. Щутгарт доразви тази учебна концепция през годините и на международно ниво, практически с помощта на други специализирани организации за помощ на юношите и теоретично с помощта на университетите. От 1996 г. ISMO развива дейността си и в Източна Европа. През 1998 г. в Санкт Петербург се проведе 7-ят Международен симпозиум за Мобилна работа с юноши, при който стана ясно, че бившите комунистически държави имат остра нужда от квалификация в тази област от помощта за юноши. От тогава бяха проведени в 7 руски града, така и в София, Братислава, Будапеща, Миколайки, Чешки Тешин и в Талин лекции, семинари и курсове. Планирани са и още такива.

През 2003 г. в Лимуру/Кения беше проведен 8-ят Международен симпозиум за Мобилна работа с юноши (ISMO 2004 г.).

Основната концептуална цел е ориентирана към създаването на проекти и мрежи, ориентирани към средата на живот на деца и юноши в риск. Става дума за мобилизация на съответната местна общност при спазване на Конвенцията на ООН за защита правата на децата и най-вече за събуждане и засилване на обществените граждански сили, които да доведат до продължително, продуктивно и солидарно развитие на децата и юношите в риск. Ежедневната атмосфера, социално-екологичната среда, в която растат децата и юношите в риск, и наличният социален потенциал, трябва да бъдат повлияни положително в интерес на младите хора, и да се предизвикат процеси на интеграция. Хората, които живеят там трябва да дадат на изолираното дете или юноша не само сигурност, признание, защита, принадлежност и уважение, но да му предложат и ориентация и да определят критично-солидарни граници.

При това концепцията на Мобилната работа с юноши се представя и предлага на базата на теорията и практиката на международната социална работа и социална педагогика, на релевантни за практиката теми в цяла Европа – макар и понякога да се използват

различни понятия – на фона на социалните, екологичните, културните и правните рамкови условия на съответните държави.

Alinsky, S. 1973: Leidenschaft für den Nächsten. Strategien und Methoden der Gemeinwesenarbeit (Страст за близките. Стратегии и методи на работата с общността). Gelnhausen/Berlin.

Bahr/Gronemeyer (Hrsg.) 1974: Konfliktorientierte Gemeinwesenarbeit (Работа с общност, насочена към конфликтите). Darmstadt/Neuwied.

Bolz, R./Boulet, J. 1973: Jugendarbeit als kategoriale Gemeinwesenarbeit (Работата с юноши като категориална работа с общност). в: Böhnisch, L. Jugendarbeit in der Diskussion (работа с юноши в дискусия). München.

Council of Europe 1994: Street Children. Strasbourg.

Häberlein, V./Klenk, B. 1997: Führen oder wachsen lassen (Да се оставим да се водим или да растем). в: LAG Ba-Wü, Mobile Jugendarbeit (Мобилна работа с юноши). Stuttgart.

International Society for Mobile Youth Work (ISMO) 2004: Mobile Youth Work in Africa. Transformation of a worldwide concept. Stuttgart/Nairobi.

Krappmann, L. 1991: Sozialisation in der Gruppe der Gleichaltrigen (Социализация в групата на връстниците). в: Hurrelmann, K./Ulich, D. (Hrsg.) Neues Handbuch der Sozialisationsforschung (Нов наръчник за изследване на социализацията). Weinheim.

Landesarbeitsgemeinschaft (LAG) Mobile Jugendarbeit/Streetwork Baden-Württemberg (Областна работна група Мобилна работа с юноши/работа на терен Baden-Württemberg) 1997: Mobile Jugendarbeit (Мобилна работа с юноши). Stuttgart.

Liebel, M. 1991: Cliques und informelle Gruppen (Клики и неформални групи), в: Böhnisch, L. u.a. Handbuch Jugendverbände (Наръчник за юношеските сдружения). Weinheim.

Müller, C.W. 1988: Wie Helfen zum Beruf wurde (Как помощта стана професия). Weinheim.

Specht, W. 1979: Jugendkriminalität und mobile Jugendarbeit (Юношеска престъпност и Мобилна работа с юноши). Neuwied.

Specht, W. 2006: Die sozialpädagogische Entwicklung funktioneller Äquivalente als das Schlüsselkonzept der Mobilen Jugendarbeit (Социално-педагогическото развитие на функционалните еквиваленти като ключовата концепция на Мобилна работа с юноши). ISMO Stuttgart.

Thiersch, H. 1992: Lebensweltorientierte Soziale Arbeit (Социална работа, ориентирана към житейската среда). Weinheim, München.

Thrasher, Fr. 1926: The Gang. Chicago.

–

В концепцията на Мобилната работа с юноши, както е била разработена от Валтер Шпехт (сравни най-вече Specht 1979; Keppeler/Specht 2005), четирите форми на работа – работа на терен, индивидуална помощ, работа с група и работа с общност – играят основна роля. Но не само въпросът „Какво трябва да се направи?“ е от основно значение за качеството на практиката на Мобилната работа с юноши. Това „Как?“ се конкретизира в практиката чрез ръководни принципи за действие, които могат да бъдат изведени от теоретичните основи на концепцията. В тази статия трябва да бъде представено обобщено, как в практиката в Германия се определят по-точно формите и принципите на Мобилната работа с юноши. Затова са използвани годишни доклади, писмени концепции и документи на институции, както и резултати от размяната на опит със специалисти на Мобилната работа с юноши в Баден – Вюртемберг.¹

1.

Първо трябва да бъде описано как практикуващите Мобилна работа с юноши прилагат според своето собствено виждане четирите основни форми на работа на Мобилната работа с юноши, за да могат да подобрят житейската ситуация на юношите в риск и юношите в неравностойно положение и да могат да им помогнат при тяхното развитие – юноши, които често, било то поотделно, или в групи, предизвикват негативно впечатление чрез насилие, употреба на наркотици и деликвентно поведение и които често се смятат за „недостижими“. Тук става дума за това, какви ефекти наблюдават и описват в документацията за своята работа мобилните социални работници.